

Den første OL-medaljen til Falken

De olympiske vinterlekene i Innsbruck er i friskt minne, og for meg er Falken-gutt Jan Egil Storholts gullmedalje på 1500 m inspirasjonskilde til et skøytehistorisk bidrag.

Det skrev Sverre Farstad i en artikkel for "Skøyteboka 1976/77", som gjengis i sin helhet nedenfor.

Trønderpatriot og Falken-patriot, og svært lite beskjedent blir det sikkert. Dette som en advarsel til alle dem som allerede har fått nok av trøndervitser, trønderviser, "Knudsen og Ludvigsen", "Vømmøl", Otto Nielsen, "Prudence", "Hjallis" - og av Borten og Leirfall.

Det hele begynte med at jeg vant 1500-metergullet på rekordtida 2.17,6 i St. Moritz i 1948 og at jeg sammen med Thomas Byberg (sølv på 500 m), Henry Wahl og "Hjallis" koste meg på toget, i Kongens salongvogn, til vi nesten ble tråkket ned av 12.000 "fans" i Trondheim.

Bak denne Falken-triumfen lå det ikke så rent lite.

Etter idrettsstreiken under krigen prøvde vi å komme i form i sesongen 1946. Isen forsvant i Trondheim, så det ble ren fiasko. Henry, "Hjallis" og jeg ville ikke mer, men Henry hadde en idé.

Karl Brechan var skøyteleder i Falken nå, som før krigen, og vi gikk til ham. Kravet var: garanti for å få reise til isen, hvis isen skulle bli borte i Trondheim.

Ellers ville vi legge opp.

Henry – Hjalmar - Sverre

Brechan fikk en hard jobb med å overbevise skøytestyret og klubbstyret, men vi fikk medhold.

Vi dro til Dombås, Oppdal og Røros, når det pøste ned som verst i Trondheim.

Resultatene kom: I 1947 vant Henry NM, jeg ble toer i VM og treer i EM, mens "Hjallis" tok junior-NM. OL-aspiranter var vi, og jeg sto sterkt med 1500-meterseirer i EM og VM.

En gammel drøm fra 1937 dukket opp igjen. Som 17-åring hadde jeg satt juniorverdensrekord for AIF med 2.22,0 og vunnet AIF's juniormesterskap 1938 på 1500 med åtte sekunders forsprang til nummer to.

Den gang så jeg meg som kommende toppløper. Nå var sjansen klar. Men jeg fikk lære at det kommer motbakker!

Kvalifiseringsløpene kom, jeg var i form, men fikk ikke klaff. I det siste løpet slo det likevel til. Da hadde jeg kastet skøytene i veggen i Bislett-garderoben etter skuffende lørdagsløp. Ikke mer skøyteløp for meg!

Karl Brechan

Jeg havnet på en tøff rangel og tenkte ikke på søndagsløp. Men Brechan tvang meg til start og jeg vant 1500-meteren.

Det fortsatte med NM-seier på distansen i Drammen. Henry Wahl hadde heller ikke fått til noe stort, og var ikke blant de 12 utvalgte. Men i NM slo han til på 10.000 m og måtte komme med, selv om fristen var ute.

Jeg trakk meg fra 10.000 m med tredjeplass etter tre løp, men "Hjallis" og Henry fullførte som nummer fem og seks, så trioen var OL-klar sammen med Thomas Byberg – den gang TSK, senere Falken.

Jeg hadde fått høre at Spania var påmeldt, og trakk meg fra OL under NM-banketten. Karl Brechan løste floken. Spania hadde trukket seg.

Også den gang var det hastverk. Direkte til hotell i Oslo – prøver av utstyr, påsynging av flagg osv. gikk unna i en fei.

Og så satt vi i DC-2 fraktfly ("Dakota") på vei til et bombeherjet kontinent.

”Vi e over skyan!”

Charles Mathiesen, OL-vinner på 1500 m i 1936, europamester og verdensrekordholder på 10.000 m var mest bereist. Georg Krog og Henry Hebbe hadde vært ute i verden. Henry Wahl kunne se tilbake på Sovjet-reise. Jeg hadde sett en del som fyrbøter i utenriks sjøfart. Ellers var alt nytt for alle.

Musestille var vi ved "take off" inntil "Hjallis" med ærbødighet ropte: "Å dæven, vi e over skyan!"

Det løsnet på spenningen, og stemningen kom på topp.

Overgangen fra ruinene i Tyskland til overklasseparadiset St. Moritz var sjokkerende. I eventyrlandet i hvitt, mellom 1800 og 3000 meter over havet kom vi aktive i bakgrunnen.

Verdens kjendiser i forretning, film og teaterliv dominerte avisenes og ukebladenes stoff. På Suvrettahaus bodde de største for 600 kroner døgnet. Noe billigere på Carlton, Kulm og andre kjempehoteller.

Men vi aktive skulle også ha plass, og mellom de store var vi plassert på Belvedere. Jeg var nabo til en indisk fyrste med familie, sekretær og tjenere. Det lynte i smykker fra silketurbaner, i neser og overalt på Østens mørkhudede fyrstefølge.

Penger og posisjon

Men jeg fikk på nært hold se kjedsomheten og likegyldigheten til rikfolk fra alle nasjoner. Verdens beste artister og musikkband kunne ikke bryte kjedsomheten – snaut nok skiftingen av klær og smykker til lunsj, middag eller aftens.

Men vi gutta hadde det moro. Av doktor Birger Tvedt fikk vi dobbelt kullsurat natron som krigsflygerne hadde brukt i høyere luftlag. Om det hjalp vet jeg ikke, men troen kan flytte berg.

Når det gjaldt de rike på "verdens tak" ble jeg som 28-åring overbevist om at penger og posisjon ikke skulle bli mål for meg for fremtiden.

Vi hadde opplevd kamp om plasser på OL-laget. I St. Moritz, på en bane 1850 meter over havet, begynte kampen om plasser og grupper for alvor.

Vi var fem mann som siktet på 500 m. Våre elleve ledere satte i gang uttakingsløp. Også denne gang gjaldt det å få tetposisjoner. Etter tre prøver var Finn Helgesen, Thomas Byberg og jeg klare. Det sto mellom Georg Krog og Torodd Hauer.

Med prøvetid på 42,8 mot 43,3 for Helgesen, Byberg og amerikanerne Bartholomew og Henry, sto jeg best. Jeg var alt for sjølsikker og endte på delt sjetteplass, mens Helgesen og Byberg fikk gull og sølv.

Lite trivelig ånd

Hauer kom likt med meg på sjetteplass, så alle nordmennene fikk poeng.

Kampen om plassene hadde skapt en lite trivelig ånd mellom løpere og ledere. Det skulle fortsette. Innsbruck-hendingene i 1976 hadde sin parallell!

Historien kan være langdryg og kjedelig...selv skøytehistorien. Men det er lenge siden 1948 og mye av det som den gang var selvfølgelig, er ikke allemannseie. "The Gentlemen of the Press" den gang skrev ikke hjem om bråk på kammerset. Men den livsfarlige, isblå utforløypa og ishockeybråket sto i fokus.

Koreas gode skøytesprinter Dong Sung Moon gled ut av svingen under trening, braste inn i tribunen og brakk beinet. Jeg besøkte ham på hospitalet hvor omtrent halvparten av de påmeldte utforkjørerne lå i gips med armer eller bein i strekk.

Treningen i løypa kostet mange knekte forhåpninger. Trass i protester gikk utforrennet i den opprinnelige bratte isrenna mellom stakk og stein.

I våre rekker ble det dragkamp om skøyteplassene. Det ga som utslag at "Hjallis" ikke kom med på noen distanse, trass i at han vant uttakingsløp på 1500 m i St. Moritz.

Tynnluft-kollaps

Charles Mathiesen ble valgt både på 5000 m og 10.000 m. "Hjallis" forsvant ut i den kalde vinternatta i bare inneklær da de triste meldingene kom fra ledelsen.

Humøret kom på topp igjen da Reidar Liaklev og Odd Lundberg tok gull og sølv på 5000 m. Føhnvinden den dagen gjorde luften surstoffattig. Folk falt om i løypene og på gata. Under 5000-meterløpet ble etter hvert ni løpere båret ut etter kollaps.

Charles Mathiesen var en av dem. "Hjallis" og jeg tok oss av ham. Charles var blå i ansiktet der han lå i garderoben, hostende og hikstende etter luft.

Jeg fikk i ham litt cognac fra baren når det så som verst ut, mens "Hjallis" løp etter hjelp. Ingen av våre ledere hadde tid. Da tok "Hjallis" saken i egne hender. Han løp til sentrum – stjal en drosjehest og salte på.

Med fjærprydet slede og flott hest kom han til skøytebanen, forfulgt av sinte sveitsere. Vi fikk Charles oppi og "Hjallis" hyppet på hesten på vei mot sykehuset.

Publikum var riktig trukket opp mot fotografene, som knipset hver eneste av dem som kollapse.

Hestetyven "Hjallis"

Nå kom Charles og "Hjallis" i skuddet, men det ble for mye for publikum. Anført av handballsterke Laila Schou Nielsen og Borghild Niskin startet alle snøballkrig mot fotografene, som redde for sine kameraer stakk til alle kanter. De siste truet "Hjallis" vekk med skøytene, som nok ville blitt farlige kastevåpen.

Charles ble reddet med surstoff og medisin på hospitalet.

De sveitsiske kuskene og hesteeieren som hadde truet med fengsel og juling, hadde skjelt "Hjallis" huden full, men han forsto ikke "utenlandsk". Fra banen til hospitalet slo sveitserne om og hjalp "Hjallis". Verken de eller han forsto hvordan han hadde greid det hele.

"Æ har aldri kjørt hest og slett ikke sæla på noen gamp, men det ser ut som alt er gjort riktig. Kuskene så over alt, fra bigsel til slede, og de bare nikka på haue uten å sette i gang med gapskratt, så no e æ væl kvalifisert hæstekar", sa "Hjallis".

Glemt var det at episoden sikret ham OL-plass på 10.000 m som reserve for syke Charles.

Den første medaljeutdelingen ga opptakt til skandale. Helgesens gull var i orden, men ingen hadde tenkt på tre sølvmedaljevinnere. Byberg fikk sin, Bobby Fitzgerald fra USA fikk sin. Den tredje, Ken Bartholomew fra USA, ble spurt om han foreløpig kunne ta imot en bronsemedalje, men nei!

Lattermild seremoni

Det ble løst ved at Ken Henry fra USA hoppet opp som "stand in" og mottok bronzen.

Bartholomew og hans kamerat Blum fikk i stand et kjempeslagsmål på hotell Carlton mot USA-lederne, med senator Miller i spissen. Løperne ble påført håndjern, låst inne, og sendt til USA. De øvrige amerikanerne ble med til Norge etter OL.

Så var det vår tur. Plata med "Ja, vi elsker" dro sitt siste sukk etter påkjenningen fra 500 m. Til slutt kom det bare hakk-hakk-hakk.

Åke Seyffarth og Odd Lundberg på "margarinkassene" ved siden av meg satte i gang med å synge, og de av publikum som kunne, sang med.

Jeg var nær ved å sprute ut i latter over et par ivrige brennevinsselgere som ga blaffen i alt og skrek ut sine: "Heizes Grogg"!

Da vi hoppet ned med medaljene inntok grogg-selgerne pallen, og ble flittig fotografert.

OL-løpene var "pokerspill" som i Innsbruck 1976. De tidlige parene på morgenen løp på god is i skygge etter nattekulde, men så kom sola som en brann.

Stormfull flytur

Verst slo det ut på 10.000 m med 17-minutters tider i de første parene og opp til 20 minutter og 27 minutter i de siste parene da Henry Wahl og "Hjallis" løp. Etter ti minutter på 5000 m i sørpa ble Wahl trukket ut, og "Hjallis" ble tatt ut etter 13 minutter på 5000 m.

Hans makker, som lå likt med trønderen, fullførte på nærmere 27 minutter! Isbanen var oppløst til bare snø, og løperne gikk ned til skosålene,

Jeg nevnte hjemkomsten til Trondheim, men vi opplevde litt av hvert før det kom så langt. Hjemturen til Oslo, med den skranglete "Dakotaen" gikk i storm. Flyet ble kastet som en ball.

Koreanerne, som hadde fløyet halve jorda rundt, ble først syke, og så gikk det slag i slag, mens flyet i blant truet med å lande i skogen etter fall i lufthull på 100 meter og smell i vingene, så vi trodde det måtte bli flenget av.

Hjem kom vi, men bare til Oslo. Velkomststevne på Bislett sto på programmet, og jeg var ikke lite stolt da jeg ble utpekt som flaggbærer for troppen.

Vi hilste på Olav – daværende kronprins – og hans familie. Så dro jeg med flagget i spissen på æresrunde, og den solide OL-troppen fikk en hyllest så det dirret i trommehinnene.

Jernbanebru i krise

For meg var det moro å vinne 500 m foran Byberg og Helgesen, og attpåtil sikre en overlegen 1500-seier, som bekreftelse på at OL-gullet var i orden. De to medaljene fra dette fantastiske velkomststevnet har en spesiell plass i premiesamlinga.

Siden vi dro til NM i Drammen hadde vi ikke sett Trondheim. Nå skulle det skje, og i Kongevogna gikk de siste 50 km fra Støren, hvor vi var tatt av det vanlige toget for å feire OL-innsatsen med middag og fest.

Mottakelsen i Trondheim er nevnt, men alvoret fikk vi først vite året etter. Brua fra jernbanestasjonen til sentrum hadde skaket i sammenføyningene, og byingeniøren nedla forbud mot en liknende mottakelse etter EM i Davos året etter.

Vi måtte smugles inn til Trondheim sentrum. Men det er en annen historie.

(Artikkel av Sverre Farstad skrevet for "Skøyteboka 1976/77")